

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ДІМІТРОВ МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ

УДК 343.533.2

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ
ЗНАКА ДЛЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ, ФІРМОВОГО НАЙМЕНУВАННЯ,
КВАЛІФІКОВАНОГО ЗАЗНАЧЕННЯ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ**

12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент
Кісілюк Едуард Миколайович,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри кримінального права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Лихова Софія Яківна,

Національний авіаційний університет,

завідувач кафедри кримінального права і процесу Юридичного інституту

кандидат юридичних наук, доцент

Усатий Григорій Олександрович,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

доцент кафедри кримінального права та кримінології

Захист відбудеться « » 2016 р. о 14⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: ДП–680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: ДП–680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий « » 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. Г. Братель

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Однією із основних вимог ринкової економіки є конкурентні дії суб'єктів господарської діяльності, які обумовлені специфікою вироблених товарів, наданих послуг, виконаних робіт, тощо. У зв'язку з цим виникає необхідність кінцевому споживачеві вирізняти прийнятну для себе за ціною та якістю продукцію шляхом ідентифікації легітимно використаного на ній знака для товарів і послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару. Більше того, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків вимагає від України належного державного захисту об'єктів інтелектуальної власності. Недотримання цих вимог суттєво зменшує інвестиційну привабливість нашої держави, знижує авторитет результатів вітчизняного виробництва та промисловості, фактично унеможлиблює споживання населенням високоякісної продукції тощо.

Наразі в Україні діє низка нормативно-правових актів щодо правового захисту знака для товарів і послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару. Водночас, поширюється практика незаконного використання таких засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів, послуг окремими суб'єктами господарювання, фізичними та юридичними особами. Офіційна статистика засвідчує, що протягом останніх десяти років зріс рівень і динаміка вчинення вказаних злочинних діянь. Особливо це помітно у 2011-2013 рр., на які припадає майже 50 % таких злочинів, вчинених протягом 2005-2015 рр. Отже, суспільні відносини у цій сфері потребують належного кримінально-правового захисту на державному рівні. Це підтверджується й результатами проведеного автором анкетування працівників правоохоронних органів, які підтримують позицію про доцільність існування й правової регламентації цього інституту (87 %). З цією метою з 2006 р. у ст. 229 КК України тричі внесено зміни, які покликані сприяти попередженню і припиненню таких злочинів. Однак, на сьогодні ця правова норма значною мірою не відповідає сучасним вимогам розвитку ринкової економіки, потребує доповнення та зміни окремих її положень.

Ці питання не залишилися поза увагою провідних учених, таких як М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, П. А. Воробей, В. К. Грищук, О. М. Джужа, Е. М. Кісілюк, О. М. Костенко, В. М. Кудрявцев, В. В. Кузнецов, П. С. Матишевський, С. Я. Лихова, М. І. Мельник, П. П. Михайленко, В. І. Осадчий, М. І. Панов, А. В. Савченко, В. В. Сташис, С. А. Тарарухін, В. Я. Тацій, В. П. Тихий, А. Н. Трайнін, Г. О. Усатий, Є. В. Фесенко, М. І. Хавронюк, В. І. Шакур, С. С. Яценко. Безпосередньо науковим аналізом окремих питань кримінально-правової характеристики та кваліфікації злочинів у сфері господарської діяльності, зокрема, незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару займалися: П. П. Андрушко, П. С. Берзін, С. Я. Булатов,

І. О. Головізніна, О. А. Городов, О. В. Дем'яненко, О. О. Дудоров, А. О. Кодинець, А. М. Коваль, О. О. Козлов, В. С. Комісаров, В. А. Кубах, Ф. А. Лопушанський, В. О. Навроцький, А. С. Нерсесян, Ю. Л. Титаренко, В. П. Філонов, В. В. Черней та ін.

Таким чином, недостатня розробленість спірних питань щодо кримінальної відповідальності за використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару у доктрині кримінального права, а також необхідність подальшого вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність шляхом внесення конкретних, науково обґрунтованих пропозицій зумовили вибір теми наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до положень Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, ратифікованої Законом України від 21.11.2002 р. № 228-IV, Директиви Ради ЄС від 22.10.2008 № 2008/95/ЄС «Про наближення законодавства держав-членів щодо торгових знаків і знаків обслуговування», Регламенту Ради ЄС від 26.02.2009 № 207/2009 «Про товарні знаки», Закону України від 11.07.2001 р. «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на 2015-2019 роки, затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 08 квітня 2008 р. Дисертація відповідає Основним напрямам наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014-2017 рр. Тема дисертації затверджена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 20 від 29 жовтня 2015 р.).

Мета і задачі дослідження. *Метою* роботи є комплексна та системна розробка особливостей кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару в Україні, удосконалення положень законодавства про кримінальну відповідальність у цій сфері та формулювання рекомендацій щодо запровадження та використання їх у практичній діяльності правозастосовних органів.

Досягнення мети дослідження передбачає вирішення таких *задач*:

– розкрити теоретико-методологічні основи дослідження кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару;

– виокремити історичні періоди регламентації кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару у вітчизняних правових джерелах;

- дослідити міжнародний і зарубіжний досвід кримінально-правової протидії незаконному використанню знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару;
- визначити об'єктивні ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару;
- проаналізувати суб'єктивні ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару;
- охарактеризувати кваліфікуючі ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару;
- визначити спірні питання кваліфікації незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару від суміжних злочинів;
- встановити особливості покарання за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару;
- розробити пропозиції, спрямовані на удосконалення кримінально-правової норми про незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару та рекомендації щодо практики її застосування.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері кримінально-правової охорони об'єктів інтелектуальної власності під час здійснення господарської діяльності.

Предметом дослідження є кримінальна відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару.

Методи дослідження. У дисертації використано сукупність загальних і спеціальних методів наукового пізнання. Метод *історико-правового аналізу* застосовувався при визначенні історичних періодів регламентації кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару у вітчизняних правових джерелах (підрозділ 1.2). *Термінологічний* та *логіко-семантичний* методи спрямовувалися на визначення і характеристику поняття та правового захисту використання в Україні знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (підрозділ 1.1). За допомогою *порівняльно-правового* методу проаналізовано міжнародний та зарубіжний досвід кримінально-правової протидії незаконному використанню знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (підрозділ 1.3). Визначенню об'єктивних і суб'єктивних ознак незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження

товару допомогло використання *функціонального* методу (підрозділи 2.1, 2.2). *Системно-структурний* метод сприяв характеристиці кваліфікуючих ознак незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (підрозділ 2.3). *Логічний* метод обумовив послідовність викладення матеріалу, його узгодженість, дав можливість сформулювати визначення та висновки, які впливають із викладеного матеріалу (розділи 1, 2, 3). *Системно-функціональний* та *конкретно-соціологічний* методи використовувалися при дослідженні особливостей застосування норм про незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару в Україні, а також їх змісту й недоліків (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). Метод *аналізу документів* використовувався під час вивчення матеріалів правозастосовної практики (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1). *Логіко-нормативний* метод застосовувався при розробці редакції норм про незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару в Україні (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.2). Метод *опитування* застосовувався при проведенні опитування громадян та працівників правоохоронних органів щодо ефективності досліджуваних норм (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2.). *Статистичний* метод використовувався при аналізі й узагальненні емпіричної інформації, що стосується досліджуваної теми (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). Метод *моделювання* дав змогу обґрунтувати пропозиції щодо зміни чинного законодавства про кримінальну відповідальність, які стосуються незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2).

Емпіричну базу дослідження становлять аналіз практики судів України за 2010–2015 рр. з досліджуваного питання; матеріали 64 кримінальних проваджень (кримінальних справ) за фактами незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару; результати анкетування 450 практичних працівників правоохоронних органів у м. Києві, Волинській, Вінницькій, Дніпропетровській, Кіровоградській, Миколаївській, Полтавській, Одеській, Рівненській, Харківській, Черкаській, Чернігівській областях щодо застосування норм законодавства про кримінальну відповідальність у сфері незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних досліджень особливостей кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень і висновків, зокрема:

уперше:

– виокремлено сім історичних періодів регламентації кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару у вітчизняних правових джерелах;

– встановлено спільні та відмінні риси положень законодавства про кримінальну відповідальність України та інших країн, які передбачають відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, з урахуванням різниці в правових традиціях держав постсоціалістичної, континентальної та англо-американської правових сімей;

– доведено, що соціальна обумовленість криміналізації незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару визначається історичними, кримінологічними, нормативно-правовими, міжнародними та соціально-психологічними чинниками;

– обґрунтовано необхідність уніфікації норм Кримінального кодексу України, Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України та Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» стосовно розуміння предмета досліджуваного злочину, зокрема, пропонується вилучити зі вказаних нормативно-правових актів термін «знаки для товарів і послуг», замінивши його терміном «торговельна марка»; термін «фірмове найменування» замінити на термін «комерційне (фірмове) найменування»; термін «кваліфіковане зазначення походження товару» замінити на термін «географічне зазначення походження товару»;

– запропоновано нову модель законодавчої конструкції ст. 229 КК України з вказівкою на незаконне використання торговельної марки, комерційного (фірмового) найменування, географічного зазначення походження товару;

– висловлено пропозицію про викладення абз. 4 ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» в такій редакції: «Торговельна марка – це будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів»;

– висувається та обґрунтовується положення про необхідність змін розміру покарання за досліджуваний злочин шляхом розширення у санкції ч. 1 ст. 229 КК України максимальної межі штрафу до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

– аргументовано доцільність доповнення переліку злочинів у ст. 96-3 КК України вказівкою на ст. 229 КК України і передбачення застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб за незаконне

використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару;

удосконалено:

– розуміння сутності об'єкта незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару: родовий об'єкт – суспільні відносини у сфері суспільного виробництва, спрямовані на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність; видовий об'єкт – суспільні відносини, які виникають у процесі добросовісної економічної конкуренції суб'єктів господарювання; безпосередній об'єкт – суспільні відносини у сфері реалізації виключних прав фізичних і юридичних осіб на використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару;

– критерії класифікації суб'єктів незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару: за предметом злочину; за повторюваністю протиправних дій; за розміром завданої матеріальної шкоди; за рівнем співучасті; за наявністю службових повноважень;

– порядок визначення розміру матеріальних збитків, завданих злочинними діями, передбаченими ст. 229 КК України, шляхом проведення комплексної експертизи, яка б включала: експертизу фірмового найменування, знака для товарів і послуг, кваліфікованого зазначення походження товару; експертизу документів про економічну діяльність підприємств і організацій; експертизу машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання;

дістало подальшого розвитку:

– положення щодо визначення судами розміру штрафу як виду покарання за ст. 229 КК України із врахуванням обсягу не виробленої, а реалізованої контрафактної продукції і на цій основі вираховування обсягу втраченої вигоди правовласником;

– наукове визначення спеціального суб'єкта злочину, передбаченого ст. 229 КК України, яким є керівники юридичних осіб, уповноважені особи керівної та виконавчої ланки, керівники середньої виконавчої ланки, які виконують адміністративно-господарські й організаційно-розпорядчі функції, та можуть визначатися як службова особи.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що науково-теоретичні положення, висновки та пропозиції цього дослідження використовуються у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого розроблення теоретичних і прикладних питань кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 26.04.2016 р.);

– *законодавчій діяльності* – для вдосконалення норм, якими передбачено

відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару у ході здійснення господарської діяльності (лист Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 7.07.2016 р. № 04-18/12–1464);

– *практичній діяльності* – для кваліфікації злочинів, пов’язаних із незаконним використанням знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (акт впровадження Головного слідчого управління МВС України від 22.04.2016 р.);

– *освітньому процесі* – при підготовці та проведенні занять з курсу Особливої частини кримінального права України та спецкурсів, присвячених питанням застосування кримінально-правових норм у сфері господарської діяльності (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 26.04.2016 р.; акт впровадження Придунайської філії Міжрегіональної Академії управління персоналом від 28.04.2016 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації, теоретичні та практичні висновки і рекомендації оприлюднені у виступах дисертанта на: міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії» (м. Львів, 28–29 листопада 2014 р.); II-й всеукраїнській науково-практичній конференції (з міжнародною участю) «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 5–6 грудня 2014 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми національного законодавства» (м. Кіровоград, 10 грудня 2014 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження відображені в 10 публікаціях, із яких шість статей видано у вітчизняних наукових фахових виданнях з юридичних наук, одна – в іноземному виданні (Республіка Молдова), три тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (274 найменувань) і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 230 сторінок, з них основного тексту – 198 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено її зв’язок з науковими програмами, планами, темами, окреслено мету та задачі, об’єкт і предмет дослідження, визначено методологічну основу дисертації, її теоретичну і практичну значущість, наведено дані щодо апробації результатів дослідження.

Розділ 1 «Соціальна обумовленість криміналізації незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» складається з трьох підрозділів, які присвячені теоретико-методологічним основам дослідження

незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, історії розвитку кримінальної відповідальності за вищевказані дії, їх правовому регулюванню у міжнародних нормативно-правових актах та законодавстві зарубіжних країн.

У підрозділі 1.1. «Теоретико-методологічні основи дослідження кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» вказується, що методологічною основою представленої дисертації є діалектична логіка, визначається та обґрунтовується вибір основних методів вирішення поставлених задач, їх зміст, результати використання та порівняльні оцінки.

Обґрунтовується напрям дослідження, аналізуються загальні питання злочинів у сфері господарської діяльності в контексті застосування бланкетних диспозицій, що встановлюють відповідальність, зокрема, за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Робиться висновок, що чинне законодавство України створило нормативні умови для правильного застосування правозастосовними органами бланкетної диспозиції вказаної норми. Водночас, звернуто увагу на необхідність уніфікації норм КК України, ГК України, ЦК України та Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» стосовно розуміння предмета досліджуваного злочину, оскільки терміни, покладені в основу законодавчої конструкції цієї бланкетної диспозиції, не мають однозначного нормативного визначення в системі галузевого законодавства. А це, в свою чергу, створює передумови до неоднакового застосування закону про кримінальну відповідальність.

У підрозділі 1.2 «Історико-правовий досвід регулювання кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару в Україні» виділено сім основних історичних етапів розвитку вітчизняного кримінального законодавства про незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Перший (до першої половини XVII ст.) характеризується кваліфікацією незаконного використання чужого клейма як митного проступку, з вилученням у винної особи предметів правопорушення, а також заборонаю займатися виробничою чи торговою діяльністю; другий (друга половина XVII ст. – 1830 р.) – наявністю низки нормативно-правових актів щодо правової охорони клейма та процедури клеймування і застосовуванням до порушника вилучення самовільно проклеймованого товару, заборони займатися виробничою чи торговою діяльністю, штрафів, тощо; третій (1830-1918 рр.) – запровадженням та удосконаленням на кодифікованому законодавчому рівні кримінальної відповідальності за незаконне використання чужого товарного знака; четвертий (1918-1922 рр.) – відміною новоствореною радянською владою норм законодавства Російської імперії й формування власного в рамках тотальної націоналізації економіки, де за незаконне використання товарних знаків правопорушники несли відповідальність згідно умов військового стану; п'ятий

(1922-1991 рр.) – введенням в дію трьох кримінальних кодексів, і, разом з тим, не вирішеністю питання належної кримінально-правової охорони використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару; шостий (1991-2001 рр.) – розвитком національної економіки в умовах державної незалежності, вдосконаленням чинних і прийняттям нових нормативно-правових актів у сфері правової охорони використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару; сьомий (2001 р. й до сьогодні) – прийняттям нового Кримінального кодексу та низки змін і доповнень, спрямованих на охорону об'єктів інтелектуальної власності у сфері господарської діяльності.

У підрозділі 1.3 *«Правове регулювання кримінально-правового захисту використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару в нормах міжнародного законодавства та законодавства зарубіжних країн»* проаналізовано кримінальне законодавство і доктрину зарубіжних країн щодо незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. За об'єкт вивчення обрано законодавство наступних країн, які можна вважати типовими представниками різних правових сімей: Англія, США, Бельгія, Данія, Італія, Іспанія, Польща, Франція, ФРН, Швейцарія, Гонконг, КНР, Філіпіни, Японія, Азербайджан, Білорусь, Естонія, Литва, РФ.

Встановлено, що обсяги криміналізації таких діянь є різними. Так, КК країн-членів ЄС як обов'язкове покарання за такі злочини передбачає позбавлення волі на певний строк; в країнах Азії встановлено ще більш жорсткі заходи кримінально-правової протидії незаконному використанню знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (наприклад, в Гонконзі та Філіппінах за вказані діяння передбачається кримінальна відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк від шести місяців до довічного ув'язнення та штрафи еквівалентні сумі понад 20 тис. дол. США); за законодавством країн СНД кримінальна відповідальність за такі правопорушення не є такою суворою і саме це сприяє значно більшій кількості правопорушень в цій сфері; кримінальне законодавство держав прибалтійської частини ЄС характеризується специфічністю закріплення предмета таких злочинів; законодавство США має свої особливості та відрізняється від європейської практики тим, що відповідальність за такі дії встановлюється не лише Кримінальним кодексом.

Розділ 2 «Кримінально-правова характеристика незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» складається із трьох підрозділів і присвячений визначенню об'єктивних, суб'єктивних та кваліфікуючих ознак незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару.

У підрозділі 2.1 «Об'єктивні ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» з'ясовано, що: 1) безпосереднім об'єктом досліджуваного складу злочину є як суспільні відносини у сфері встановленого порядку обігу засобів індивідуалізації господарського обороту, товарів та послуг (основний безпосередній об'єкт), так і в сфері реалізації виключних прав фізичних та юридичних осіб на комерційні позначення (додатковий безпосередній об'єкт), а також даний злочин одночасно може посягати й на інші додаткові факультативні безпосередні об'єкти: суспільні відносини у сфері підприємництва, іміджу та ділової репутації товаровиробників; 2) диспозиція ст. 229 КК України є бланкетною, її застосування вимагає звернення до законів «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про зазначення походження товару», до ЦК України (щодо встановлення правомірного використання комерційного найменування); 3) злочин, передбачений ст. 229 КК України, має матеріальний склад, суспільно небезпечні наслідки у разі його вчинення можуть настати у значному, великому, особливо великому розмірах.

Акцентовано увагу на наступних особливостях українського законодавства щодо визначення поняття та використання комерційних позначень: 1) встановлені підходи до визначення найменувань комерційних позначень в цілому відповідають міжнародній практиці; 2) нагальна потреба внесення до ЦК України визначення комерційного найменування та його попереднє узгодження з аналогічним терміном в ГП України; 3) сучасне українське законодавство використовує як синоніми терміни «торговельна марка» та «знаки для товарів і послуг», двозначність терміну зумовлює незручність та деяку суперечливість його використання й потребує усунення; 4) варто вилучити зі чинних законодавчих актів термін «знаки для товарів і послуг», де він ще використовується та замінити його на термін «торговельна марка»; 5) визначення термінів «кваліфіковане зазначення походження товарів», «географічне зазначення походження товарів» підлягають спрощенню і більш конкретному трактуванню, термінологія щодо зазначення походження товару в ЦК України та спеціальному законі має бути узгоджена.

Встановлено, що кваліфіковане зазначення походження товару – термін, який охоплює (об'єднує) такі складові: а) назва місця походження товару та б) географічне зазначення походження товару (підтримано 59 % респондентів). Під назвою місця походження товару розуміють назву географічного місця, яка вживається для позначення товару, що походить із зазначеного географічного місця та має особливі властивості, зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами або поєднанням цих природних умов з характерним для даного географічного місця людським фактором.

У підрозділі 2.2 «Суб'єктивні ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» запропоновано суб'єктів злочину, передбаченого ст. 229 КК України класифікувати за: 1) предметом злочину: суб'єктами, які незаконно використовують знак для товарів і послуг, суб'єктами, що незаконно

використовують фірмове найменування; суб'єктами, які незаконно використовують кваліфіковане зазначення походження товару; суб'єктами, що вчиняють інше умисне порушення права на знак для товарів і послуг, фірмове найменування, кваліфіковане зазначення походження товару; 2) повторюваністю протиправних дій: вчинення протиправних дій вперше; вчинення протиправних дії неодноразово; вчинення рецидивних протиправних дії; 3) рівнем співучасті: вчинення протиправних дії самотійно; вчинення протиправних дії у складі групи осіб; вчинення протиправних дії у складі організованої групи; 4) наявністю службових повноважень: загальним суб'єктом (будь-яка фізична осудна особа, якій на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років); спеціальним суб'єктом (особи, які виконують організаційно-розпорядчі, адміністративно-господарські та дорадчо-консультативні функції в державних або недержавних підприємствах, установах й організаціях).

Доцільним є доповнення переліку злочинів у ст. 96-3 КК України вказівкою на ст. 229 КК України і передбачення застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб за такі діяння (підтримують 78 % респондентів).

Акцентовано увагу на тому, що суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 229 КК України, може виражатися як у формі умисної, так і у формі «змішаної вини», коли проявляється умисел до злочинного діяння (незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару) і необережність до наслідків (суб'єкт господарювання може легковажно розраховувати на відвернення суспільно небезпечних наслідків, або не передбачає їх настання, хоча повинен був і міг передбачати) (підтримано 73 % респондентів).

У підрозділі 2.3 «Кваліфікуючі ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» аналізуються обставини, які обтяжують кримінальну відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Зокрема, акцентовано увагу на аналізі завдання злочинними діями матеріальної шкоди у великому (ч. 2 ст. 223 КК України) та особливо великому (ч. 3 ст. 223 КК України) розмірі.

Доведено, що під час встановлення кримінальної відповідальності за завдану досліджуваним злочином матеріальну шкоду необхідно встановлювати обсяг реалізованої контрафактної продукції, а не виробленої, і на цій основі визначати обсяг втраченої вигоди правовласником.

Встановлено, що спеціальним суб'єктом злочину, передбаченого ч. 3 ст. 229 КК України, є керівники юридичних осіб, уповноважені особи керівної та виконавчої ланки, керівники середньої виконавчої ланки, які виконують адміністративно-господарські й організаційно-розпорядчі функції та можуть визначатися як службова особа.

Розділ 3 «Особливості кваліфікації незаконного використання знака для товарів та послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару та покарання за цей злочин» складається із

двох підрозділів і присвячений дослідженню питань кваліфікації незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, а також особливостям покарання за такі дії.

У підрозділі 3.1 «Особливості кваліфікації незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» відмічено, що при кваліфікації аналізований злочин передусім потрібно відмежовувати від злочинів, передбачених ст.ст. 190, 192, 361, 364, 364-1 КК України.

Встановлено, що критерієм розмежування юридичних складів незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару від шахрайства та заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживанні довірою є характеристика об'єктивних ознак складу злочину, зокрема, його предмета та ознак об'єктивної сторони.

Доведено, що протиправне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару як доменних імен у мережі Інтернет, шляхом незаконного втручання в роботу ЕОМ, систем і комп'ютерних мереж, не охоплюється ст. 229 КК України – його потрібно кваліфікувати за ст. 361 КК України, виходячи зі специфіки обстановки вчинення злочину – виключно мережі Інтернет, а також предметів злочинного посягання.

Констатовано, що межею розмежування зі зловживанням владою або службовим становищем є його об'єкт – суспільні відносини у сфері службової діяльності, а також обов'язкові шкідливі наслідки – спричинення істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб. Для зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми – мета злочинного посягання (неправомірна вигода у вигляді грошових кошів або іншого майна, переваг, пільг, послуг, нематеріальних активів, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав).

У підрозділі 3.2 «Особливості покарання за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» встановлено, що всі санкції за злочини, які полягають у незаконному використанні знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару є відносно визначеними, і містять покарання у виді штрафу. Лише санкція ч. 3 ст. 229 КК України передбачає додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.

З проведеного дослідження стає зрозуміло, що верхні та нижні межі санкцій та їх співвідношення у досліджуваних злочинах не врегульовані належним чином. Тому видається доцільним до санкцій аналізованих норм внести зміни та доповнення, спрямовані на врегулювання їх меж та

встановлення конфіскації продукції, на якій незаконно використанні знаки для товарів та послуг, фірмові найменування або кваліфіковані зазначення походження товару, а також засобів, з допомогою яких її було виготовлено. Зокрема, у ч. 1 ст. 229 КК України розширити максимальну межу штрафу до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (підтримано 62 % респондентів), оскільки має місце перспектива значного розходження розмірів можливої матеріальної шкоди та максимального штрафу, що створює можливості для злочинця навіть заробляти на своїй протиправній діяльності.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації наведено теоретичне узагальнення і розглянуто способи розв'язання наукового завдання, що полягало у здійсненні комплексного аналізу особливостей кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару та формуванні теоретичних положень і пропозицій, які відповідають вимогам наукової новизни, мають значення для кримінально-правової науки та практики. На підставі цього сформульовані такі основні висновки і пропозиції:

1. Встановлення методологічних основ дослідження законодавства України про кримінальну відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару та стану наукових досліджень цього питання, дозволили ґрунтовно охарактеризувати теоретичні засади визначення та формування незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, побудувати нові наукові гіпотези, узагальнити необхідну кількість дослідних даних та підготувати пропозиції щодо подальшого удосконалення чинного кримінального законодавства України про відповідальність за досліджувані злочини.

2. Історичні аспекти становлення та розвитку регламентації кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару у вітчизняних правових джерелах охоплюють такі періоди: 1) перший період (до першої половини XVII ст.); 2) другий період (друга половина XVII ст. – 1830 р.); 3) третій період (1830-1918 рр.); 4) четвертий період (1918-1922 рр.); 5) п'ятий період (1922-1991 рр.); 6) шостий період (1991-2001 рр.); 7) сьомий період (2001 р. й до сьогодні).

3. У кримінальному законодавстві досліджуваних зарубіжних країн містяться правові норми, що встановлюють відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, проте міжнародна кримінально-правова охорона і захист комерційних позначень не носить комплексного характеру, а консолідується лише в окремих географічних регіонах світу. Так, у більшості країн ЄС та СНД кримінальна відповідальність

за незаконне використання знака для товарів та послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару обґрунтовано передбачає позбавлення волі на певний строк. Між тим, аналіз законодавства свідчить про узгодженість більшості правових актів України та норм міжнародного законодавства у спробі забезпечити єдиний правовий режим функціонування та кримінально-правової охорони використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару.

4. Родовий об'єкт незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару – суспільні відносини у сфері суспільного виробництва, спрямовані на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність; видовий – суспільні відносини, які виникають у процесі добросовісної економічної конкуренції суб'єктів господарювання; безпосередній – суспільні відносини у сфері реалізації виключних прав фізичних і юридичних осіб на використання знаку для товарів та послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару.

Предметом злочину можуть виступати: знак для товарів і послуг – це зареєстроване у законному порядку позначення (комбінація позначень), яке придатне для вирізнення товарів і послуг, що виробляються або надаються одними юридичними чи фізичними особами, від товарів і послуг, що виробляються або надаються іншими суб'єктами господарювання; фірмове найменування – це найменування юридичної особи, що містить інформацію про її організаційно-правову форму та назву – суб'єкта господарської діяльності, зареєстрованого у законному порядку та внесеному до Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб; кваліфіковане зазначення походження товару – зареєстроване у законному порядку словесне чи графічне позначення, що вказує на назву та географічне місце походження товару, який має певні якості, репутацію або інші характеристики, в основному зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами чи людським фактором або поєднанням цих природних умов і людського фактору.

Проведений аналіз чинного вітчизняного законодавства засвідчує, що на сьогодні у ньому відсутнє єдино прийняте трактування щодо використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. У зв'язку з чим, потрібно уніфікувати норми ГК України, КК України, ЦК України та Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (підтримують 64 % працівників правоохоронних органів).

З об'єктивної сторони досліджуваний злочин передбачає встановлення наступних ознак – діяння, спрямоване на незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару – безпосередньо незаконне використання таких об'єктів,

або інше умисне порушення права на ці об'єкти; наслідки у вигляді заподіяння матеріальної шкоди як мінімум у значному розмірі; причинного зв'язку між діянням та наслідками. Таким чином, злочин, передбачений ст. 229 КК має матеріальний склад.

Диспозиція ст. 229 КК України є бланкетною і її застосування вимагає звернення до спеціальних законів «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про зазначення походження товару», до ЦК України та ГК України.

5. Суб'єктивні ознаки незаконного використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів і послуг характеризуються:

– суб'єктом злочину – фізична осудна особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства), яка незаконно використовує знаки для товарів і послуг, фірмове найменування, кваліфіковане зазначення походження товару, та якій на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років. Суб'єктів злочину, передбаченого ст. 229 КК України можна класифікувати за: предметом злочину; повторюваністю протиправних дій; рівнем співучасті; наявністю службових повноважень. Доцільним є доповнити перелік злочинів у ст. 96-3 КК України вказівкою на ст. 229 КК України і передбачити застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб за такі діяння (підтримують 54 % працівників правоохоронних органів);

– суб'єктивною стороною злочину – умисні діяння, направлені на незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, або інше порушення права на ці об'єкти з метою отримання прибутку, погіршення ділової репутації конкурентів, тощо. Між тим, суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 229 КК України, може виражатися і у формі «змішаної вини», коли проявляється умисел до злочинного діяння і необережність до наслідків.

6. Застосовуючи кваліфікуючі ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару потрібно враховувати, що визначаючи завдану досліджуваним злочином матеріальну шкоду необхідно встановлювати обсяг реалізованої контрафактної продукції, а не виробленої, і на цій основі визначати обсяг втраченої вигоди правовласником.

Службовими особами, які використовують своє службове становище при вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 229 КК України, є керівники юридичних осіб, уповноважені особи керівної та виконавчої ланки, керівники середньої виконавчої ланки, які виконують адміністративно-господарські й організаційно-розпорядчі функції та можуть визначатися як службова особа.

7. Основний критерій розмежування юридичних складів незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару від шахрайства (ст. 190 КК України) та заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживанні

довірою (ст. 192 КК України) полягає у характеристиці об'єкта злочину, зокрема, його предмета, а також ознак об'єктивної сторони складу злочину.

Протиправне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару як доменних імен у мережі Інтернет, шляхом незаконного втручання в роботу ЕОМ, систем і комп'ютерних мереж, не охоплюється ст. 229 КК України. Такі дії потрібно кваліфікувати за ст. 361 КК України, виходячи зі специфіки обстановки вчинення злочину – виключно мережі Інтернет, а також предметів злочинного посягання.

Злочинне діяння, передбачене ч. 3 ст. 229 КК України, можна кваліфікувати як окремо, так і за сукупністю злочинів, передбачених ст. 364 КК України або ст. 364-1 КК України, виходячи з об'єктивних ознак цих складів злочинів.

8. Санкції за злочини, передбачені ст. 229 КК України є відносно визначеними, проте верхні та нижні межі санкцій та їх співвідношення у досліджуваних злочинах не врегульовані належним чином. Тому видається доцільним до санкцій аналізованих норм внести зміни та доповнення, спрямовані на врегулювання їх меж за незаконне використання знака для товарів та послуг, фірмових найменувань або кваліфікованого зазначення походження товару. Так, 84 % з усіх опитаних працівників правоохоронних органів вважають правильним підвищення у ч. 1 ст. 229 КК України максимальної межі штрафу до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

9. На основі проведеного дослідження особливостей кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару пропонується врахувати наступні моменти і внести до законодавства України певні зміни і доповнення:

– вилучити з норм КК України, ГК України, ЦК України та Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» термін «знаки для товарів і послуг», замінивши його «торговельною маркою»; термін «фірмове найменування», замінивши на термін «комерційне (фірмове) найменування»; термін «кваліфіковане зазначення походження товару», замінивши на термін «географічне зазначення походження товару»;

– назву ст. 229 КК України викласти у наступній редакції: «Незаконне використання торговельної марки, комерційного (фірмового) найменування, географічного зазначення походження товару»;

– диспозицію ч. 1 ст. 229 КК України викласти у наступній редакції: «Незаконне використання торговельної марки, комерційного (фірмового) найменування, географічного зазначення походження товару або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі»;

– ст. 96-3 КК України доповнити вказівкою на ст. 229 КК України і передбачити застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб за незаконне використання торговельної марки, комерційного (фірмового) найменування, географічного зазначення походження товару;

– у санкції ч. 1 ст. 229 КК України розширити максимальну межу штрафу до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

– абз. 4 ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» викласти в такій редакції: «Торговельна марка – це будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами»;

– п. 4 ст. 489 ЦК України викласти в такій редакції: «Особи можуть мати однакові комерційні найменування, якщо їх юридичні особи знаходяться в різних географічних місцевостях, та це не буде вводити в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізують, та послуг, які ними надаються».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Дімітров М. М. Міжнародно-правова охорона статусу, реєстрації та використання комерційних позначень / М. М. Дімітров // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – Спецвипуск. – Серія «Право». – Т. 2. – С. 40–42.

2. Дімітров М. М. Охорона та захист комерційних позначень національним законодавством зарубіжних країн / М. М. Дімітров // Митна справа. – 2013. – Спеціальний випуск 2. – С. 260–265.

3. Дімітров М. М. Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 229 Кримінального кодексу України / М. М. Дімітров // Науковий вісник Академії муніципального управління. – 2014. – Вип. 2. – Серія «Право». – С. 325–330.

4. Дімітров М. М. Комерційні позначення: поняття і правове регулювання використання в Україні / М. М. Дімітров // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 5. – С. 323–327.

5. Дімітров М. М. Поняття об'єкту злочину, передбаченого статтею 229 Кримінального кодексу України / М. М. Дімітров // Jurnalul juridic national: teorie și practică. – 2014. – № 6 (10). – С. 194–198.

6. Дімітров М. М. Особливості кваліфікації незаконного використання знаку для товарів та послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару / М. М. Дімітров // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Випуск 1. – Серія «Юридичні науки». – Том. 3. – С. 134–137.

7. Дімітров М. М. Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого статтею 229 Кримінального кодексу України / М. М. Дімітров // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – Випуск № 19. – Серія «Юриспруденція». – С. 119–123.

8. Дімітров М. М. Аналіз штрафної санкції за ст. 229 КК України / М. М. Дімітров // Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 28-29 листопада 2014 року, Львів. – 2014. – Ч. 2. – С. 99–101.

9. Дімітров М. М. Визначення об'єкта злочину за ст. 229 КК України / М. М. Дімітров // Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права : матеріали II-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Кременчук, 5–6 грудня 2014 року). – 2015. – Одеса. – С. 80-84.

10. Дімітров М. М. Історія розвитку охорони комерційних найменувань / М. М. Дімітров // Актуальні проблеми національного законодавства : Зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 10 грудня 2014 року, Кіровоград. – 2014. – Вип. 42. – Кіровоград. – С. 24–27.

АНОТАЦІЯ

Дімітров М. М. Кримінальна відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2016.

Дисертація присвячена системному та ґрунтовному аналізу кримінальної відповідальності за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. У роботі визначено поняття та засади кримінально-правової охорони використання в Україні знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, досліджено історико-правовий досвід регулювання кримінальної відповідальності за такі дії, проаналізовано міжнародні та зарубіжні особливості правової охорони комерційних позначень та кримінально-правового захисту у разі їх незаконного використання, з'ясовано об'єктивні, суб'єктивні та кваліфікуючі ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару.

Окрему увагу приділено питанням кваліфікації незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, відмежуванню їх від суміжних складів злочинів та особливостям покарання за цей злочин.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, незаконне використання, фірмове найменування, знак для товарів і послуг, кваліфіковане зазначення походження товару, кваліфікуючі ознаки, кваліфікація, покарання.

АННОТАЦИЯ

Димитров М. М. Уголовная ответственность за незаконное использование знака для товаров и услуг, фирменного наименования, квалифицированного указания происхождения товара. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Национальная академия внутренних дел. – Киев, 2016.

Диссертация посвящена системному и обстоятельному анализу уголовной ответственности за незаконное использование знака для товаров и услуг, фирменного наименования, квалифицированного указания происхождения товара. В работе определено понятие и особенности уголовно-правовой охраны использования в Украине коммерческих обозначений, исследовано историко-правовой опыт регулирования уголовной ответственности за незаконное использование коммерческих обозначений, проанализировано международную и зарубежную практику правовой охраны коммерческих обозначений и уголовно-правовую защиту в случае их незаконного использования, установлены объективные, субъективные и квалифицирующие признаки незаконного использования знака для товаров и услуг, фирменного наименования, квалифицированного указания происхождения товара.

Отдельное внимание уделено вопросам квалификации незаконного использования знака для товаров и услуг, фирменного наименования, квалифицированного указания происхождения товара, отграничения его от смежных составов преступлений и особенностям наказания за это преступление.

Обращено внимание на то, что исторические аспекты становления и развития регламентации уголовной ответственности за незаконное использование знака для товаров и услуг, фирменного наименования, квалифицированного указания происхождения товара в отечественных правовых источниках охватывают семь периодов.

Установлены общие и отличительные черты положений уголовного законодательства Украины и зарубежных стран, которые предусматривают ответственность за незаконное использование знака для товаров и услуг, фирменного наименования, квалифицированного указания происхождения товара с учетом различий в правовых традициях государств постсоциалистической, континентальной и англо-американской правовых семей.

Охарактеризованы объективные и субъективные признаки незаконного использования знака для товаров и услуг, фирменного наименования, квалифицированного указания происхождения товара. Родовым объектом преступления выступают общественные отношения в сфере общественного производства, направленные на изготовление и реализацию продукции, выполнение работ или предоставление услуг стоимостного характера, имеющих ценовую определенность; видовым – общественные отношения, которые возникают в процессе добросовестной экономической конкуренции субъектов хозяйствования; непосредственным – общественные отношения в сфере реализации исключительных прав физических и юридических лиц на средства индивидуализации субъектов хозяйственного оборота, товаров и услуг.

С объективной стороны исследуемое преступление предусматривает установление следующих признаков: деяние, направленное на незаконное использование знака для товаров и услуг, фирменного наименования и квалифицированного указания происхождения товара – непосредственно незаконное использование таких объектов, или иное умышленное нарушение права на эти объекты; последствия в виде причинения материального ущерба как минимум в значительном размере; причинной связи между деянием и последствиями.

Субъективная сторона преступления характеризуется умышленным деянием, направленным на незаконное использование знака для товаров и услуг, фирменного наименования, квалифицированного указания происхождения товара, или иное нарушение права на эти объекты с целью получения прибыли, ухудшению деловой репутации конкурентов, и тому подобное. Между тем, субъективная сторона преступления, предусмотренного ст. 229 УК Украины, может выражаться и в форме «смешанной вине», когда проявляется умысел к преступному деянию и неосторожность к последствиям.

Изучены особенности отграничения исследуемого преступления от преступлений, предусмотренных ст. ст. 190, 192, 361, 364, 364-1 УК Украины.

Ключевые слова: уголовная ответственность, незаконное использование, фирменное наименование, знак для товаров и услуг, квалифицированное указание происхождения товара, квалифицирующие признаки, квалификация, наказание.

Dimitrov M.M. Criminal liability for illegal use of mark of goods and services, company name, qualified indication of goods origin. – *The manuscript.*

The thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.08 – criminal law and criminology; penal law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2016.

The thesis is devoted to systematic and thorough analysis of criminal liability for the illegal use of mark of goods and services, company name, qualified indication of origin. The paper defines concepts and principles of criminal law protection use in Ukraine of trademark of goods and services, company name, qualified indication of origin, studies historical and legal experience regulating criminal liability for such actions, analyzes international and foreign features of the legal protection of commercial designations and criminal and legal protection in case of their illegal use, it was defined objective, subjective and aggravating circumstances of the illegal use of mark of goods and services, company name, qualified indication of origin.

Special attention is paid to the matter of the illegal use of mark of goods and services, company name, qualified indication of origin, distinguishing them from the related essential elements of offences and punishment for this crime.

Key words: criminal liability, illegal use, brand name, trademarks of goods and services, the qualified indication of origin of goods, qualifying signs, qualification, the punishment.